

Amsterdam, 29 oktober 2025

Politiefoto van Anton de Kom teruggevonden

In een particulier fotoalbum in Nederland is een uniek portret van de Surinaamse vrijheidsstrijder Anton de Kom (1898-1945) teruggevonden. Het betreft een zogenaamd 'mugshot', een politiefoto, die in Paramaribo werd gemaakt na zijn arrestatie door de Nederlandse koloniale machthebbers. Behalve de frontale portretfoto van De Kom werd ook een profielfoto gemaakt en werden zijn vingerafdrukken op een registratieformulier vastgelegd. In 2017 werd in een Amerikaans archief al een reproductiefoto van het bewuste formulier teruggevonden, maar nu is ook de originele afdruk van de foto opgedoken. De foto is opgenomen in het nieuwe boek *Suriname in beeld*, over de geschiedenis van de fotografie in het land van 1845 tot 1975, het jaar van de onafhankelijkheid.

In januari 1933 keerde Anton de Kom met zijn gezin terug naar Suriname. Met een adviesbureau in Paramaribo zette De Kom zich in voor de Surinaamse arbeiders die door de lokale machthebbers werden uitgebuit. Zijn activiteiten werden met grote argwaan gade geslagen door de koloniale autoriteiten, die De Kom zagen als een onruststoker die de Surinaamse bevolking aanzette tot rebellie.

Arrestatie

Op 1 februari 1933 werd Anton de Kom in Paramaribo gearresteerd op beschuldiging van 'communistische agitatie'. Na zijn arrestatie werd hij naar Fort Zeelandia gebracht, de plek waar in de loop der eeuwen de zwaarste straffen en martelingen van slaven werden uitgevoerd. Vermoedelijk werden op diezelfde dag de bewuste politiefoto's van De Kom gemaakt en werden zijn vingerafdrukken afgenomen bij zijn registratie als gevangene.

Het oorspronkelijke inschrijvingsformulier is voor zover bekend niet bewaard gebleven, maar in 2017 trof de hoogleraar Rosemarijn Hoeft in een Amerikaans archief per toeval een foto aan van het formulier, waarop de beide mugshots van De Kom waren bevestigd. Hoeft toonde de foto tijdens haar oratie als hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam. Verzamelaar en historicus Carl Haarnack, tevens voorzitter van de Stichting Anton de Kom, trof eerder dit jaar tot zijn grote verbazing in een familiealbum een portretfoto van Anton de Kom aan, die hij herkende als de politiefoto uit februari 1933.

De foto kwam terecht in een fotoalbum van Maurits Welle (1869-1950), een agent van de (NHM). Welle woonde en werkte tussen 1900 en 1925 als agent op de Surinaamse plantages Dordrecht en Peperpot en later ook op de plantages Mariënborg en Zoelen. Deze laatste plantages waren eigendom van NHM, voorloper van de Algemene Bank Nederland (ABN). In 1902 werd hij benoemd tot waarnemend agent en uiteindelijk werd hij in 1913 benoemd tot agent van de Nederlandsche Handel Maatschappij. Welle was zelf een verwoed amateurfotograaf (in het Surinaams Museum in Paramaribo worden diverse fotoalbums van Welle bewaard) maar hoe de politiefoto van Anton de Kom in zijn familiealbum is terechtgekomen, blijft onduidelijk.

'Zwarte Dinsdag'

Een paar dagen na de arrestatie van De Kom, op 7 februari, verzamelde een grote menigte zich voor de gevangenis in Paramaribo om de vrijheidsstrijder te steunen. De demonstranten eisten de vrijlating van De Kom. Toen er geen gehoor werd gegeven aan de oproep van de politie aan de menigte om het Gouvernementsplein te verlaten werd het vuur geopend op de ongewapende menigte. Er vielen op deze 'Zwarte Dinsdag' twee doden en 23 gewonden. Op 30 mei 1933 werd De Kom na maandenlange opsluiting, zonder enige vorm van proces met zijn gezin op de boot naar Nederland gezet.

Terug in Nederland schreef de Kom zijn welbekende antikoloniale manifest *Wij slaven van Suriname*, dat in 1934 werd gepubliceerd door de Nederlandse uitgeverij Contact (tegenwoordig actief onder de naam Atlas Contact en nog altijd de uitgever van zijn werk). De portretfoto van Anton de Kom die voor het omslag van het boek werd gemaakt door zijn vriend, de vormgever en fotograaf Piet Zwart, kreeg welhaast iconische status.

Suriname in beeld

Voor Suriname-verzamelaar Carl Haarnack is de foto van grote betekenis: 'Deze indringende politiefoto laat een jonge Anton de Kom zien, op het moment van zijn arrestatie in Paramaribo. Hij is dan 34 jaar oud en sterk vermagerd. Ik probeer me een voorstelling te maken hoe groot de onzekerheid en angst voor het lot dat hem te wachten stond voor hem moet zijn geweest. Het is historische foto die een dieptepunt markeert in de geschiedenis van Suriname.'

Haarnack schreef samen met historicus Eveline Sint Nicolaas (Rijksmuseum) en boekhistoricus Garrelt Verhoeven (Universitaire Bibliotheken Leiden) het boek *Suriname in beeld. Fotografie in Suriname 1845-1975* (uitgeverij Terra), dat verschijnt ter gelegenheid van de viering van vijftig jaar onafhankelijkheid van Suriname. Het onbekende portret van Anton de Kom kreeg een prominente plek in het boek. Het boek wordt op 11 november a.s. gepresenteerd in de Universiteitsbibliotheek in Leiden.

Afbeeldingen:

- (1) Politiefoto van Anton de Kom, genomen op 2 februari 1933 in Fort Zeelandia. Fotograaf onbekend. Particulier bezit familie Maurits Welle.
- (2) Foto van het arrestatieformulier van Anton de Kom met de beide politiefoto's en de vingerafdrukken van De Kom. Foto Rosemarijn Hoeft.
- (3) Omslag *Suriname in Beeld. Fotografie in Suriname 1845-1975* (Amsterdam, Terra, 2025).

Voor meer informatie:

Carl Haarnack (Anton de Kom Stichting): m 0621538090

info@antondekomstichting.nl

Garrelt Verhoeven (Universitaire Bibliotheken Leiden): m 06 1554 1302

garreltverhoeven@kpnmail.nl

Françoise Parlevliet (Uitgeverij Terra, Amsterdam): m 06 53 56 82 62

francoise.parlevliet@terralannoo.nl